

VIDEO DARSLAR YARATISHDA QO‘LLANILADIGAN DASTURLAR TAHLILI

O‘roqova Sharofat Bahodir qizi

Nizomiy nomidagi TDPU Axborot texnologiyalari kafedrasida katta o‘qituvchisi

Xakimbayeva Nasiba Xayrullo qizi

Nizomiy nomidagi TDPU Axborot tizimlari va texnologiyalari 2-bosqich talabasi

Video darslarni yaratishda bir nechta dasturlardan foydalansa bo‘ladi. Misol uchun Camtasia Studio, Movie Maker, Premier Pro, Bandicam, Pinnacle Studio va shunga o‘xshash bir qancha dasturlar kiradi.

Bizda asosan audio video leksiya internet tizimidagi masofaviy ta‘lim orqali o‘quvchi yoshlarning o‘z hoxish istagiga ko‘ra o‘ziga qulay vaqtda qabul qilinadi. Kasb- hunar kollejarimizdagi ta‘lim jarayoni sifatini oshirish maqsadida biz video audio leksiyalardan dars jarayonining bir qismi sifatida foydalanishimiz zarur. Ayniqsa chet el mamlakatlari nufuzli maktab kollej universitetlarining ta‘lim jarayonidagi mavzuga qaratilgan video audio leksiya laridan foydalanishimiz, ularni o‘quvchilarga yetkazib berishimiz, o‘quvchilarning dunyo qarashini kengaytirishimiz va fikrlash doirasini o‘stirishimiz talim jarayoni natijasini ijobiy tarafga o‘zgarishiga olib keladi.

Hozirgi kunda zamonaviy kompyuterlar multimedia imkoniyatlariga ega. Agar kompyuter multimedia ma‘lumotlarini chiqarish qurilmalari bilan ta‘minlanmagan bo‘lsa, bunday kompyuterlar zamonaviy hisoblanmaydi. «Multimedia» so‘zi lotincha media so‘zidan olingan bo‘lib, o‘zbekchada «muhit» yoki «ma‘lumot tarqatuvchi» degan ma‘noni bildiradi. Multimedia – oddiy informatsiyani (matn va chizmalarni) tovush va harakatdagi tasvirlar (videofilmlar) bilan birlashtirish imkonini dasturiy ta‘minot va texnik vositalar yordamida ta‘minlaydigan maxsus texnologiyadir. Kompyuterlarda multimedia tizimidan foydalanish uchun quyidagi vositalar talab qilinadi: kompyuterning (ddr) operativ xotira tizimi 16 tezlikdan yuqori bo‘lishi shart, video tizimli xaritasi 16 Mbaytdan 32 Mbaytgacha va ovozli xaritasi o‘rnatilgan bo‘lishi zarur. Kompakt disklardagi multimedia ma‘lumotlarini o‘qish uchun CD-ROM(Compact Dick Read – Only Memory) diskovod talab

qilinadi. Windows operatsion tizimi bir qancha multimedia dasturlarini o'z ichiga oladi. Masalan, Zvukozapis (ovoz yozish) dasturi .wav formatli ovozli fayllarni tahrir qilish, yozish va qayta ishlash uchun mo'ljallangan. Windows Media dasturi ovozli fayllar va videofayllarni qayta ishlovchi universal dastur hisoblanadi. Windows Movie Maker videomontaj vositalari imkonini beruvchi dastur hisoblanadi. Talabalarni o'qitish jarayonida multimedia o'quv dasturlaridan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki talaba dars davomida ma'ruzaning 25% iga yaqinini o'zlashtiradi. Agar o'qituvchi ma'ruza darsi davomida multimedia vositalaridan foydalansa, ya'ni talaba eshitayotgan ma'ruzasini kompyuter orqali doskada ko'rib tursa, o'qitish sifati ancha yuqori bo'ladi. Buning uchun zamonaviy kompyuter, videoproyektor va ovoz uzatuvchi moslama talab qilinadi.

Windows Movie Maker - videolarni tahrirlash va operatsion tizimga qurilgan videolarni taxrirlash uchun mo'ljallangan dastur.

Movie Maker dasturining ikoni

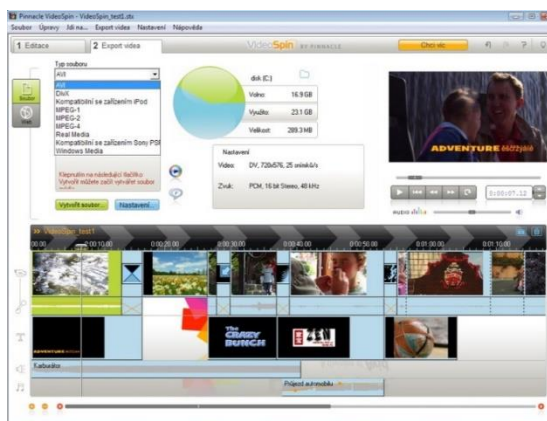
Windows 7 dan boshlab, Movie Maker Windows Live Studios deb ataladi, u ishlab chiquvchilarga ko'ra, o'rtacha foydalanuvchining asosiy ehtiyojlari uchun mo'ljallangan **Dastur quyidagi imkoniyatlarni beradi:**

Windows studiyalarining afzalliklari, hatto tajribasiz foydalanuvchilarga ham osonlik bilan erishish mumkin, shuningdek, dasturni yuklab olish va sotib olishning hojati yo'q.

Agar sizda oddiy video-muharrir zarur bo'lsa, asosiy xususiyatlar majmuasi bo'lgan rus tilida - Windows Movie Maker eng yaxshi dastur bo'ladi.

Dasturning kamchiligi – ma’lumotlarni WMV formatida va konvertatsiya qilish qobiliyatining yo‘qligi.

Pinnacle VideoSpin - Bundan tashqari oddiy va bepul muharriri Corel kompaniyasidan havaskor videolarni tahrirlash uchun. Oddiy yaratish imkonini beradi tillardagi ramkalar va individual grafikalar. Ovozni eng oddiy tahrirlashni qo‘llab-quvvatlaydi.

Pinnacle videoSpain dasturining export ishchi oynasi

Dasturning asosiy afzalligi - juda katta funktsiyalar to‘plami bilan maksimal qulaylik. Agar Windows 7 yoki 8 uchun oddiy video muharriri qidirsangiz - Pinnacle VideoSpin sizning kutgingizga mos keladi.

Movavi Video muharriri - bizning nashrdan chiqadigan oxirgi videorolikda havaskor videoning muharriri. Oldingi ikkitadan farqli o‘laroq - shareware (litsenziya 900 rubl atrofida).

Windows Movie Studio va Pinnacle Video Spindan ancha katta vositalar to‘plami mavjud, ammo professional darajaga yetarlicha etishmayapti.

Movavi Video dasturining ikoni

Movavi Video muharriri bilan nima qilishim mumkin;

- har xil bitratlardagi video fragmentlardan kliplar yarating (avtomatik ravishda transkodlash sizni saqlaganingizda paydo bo‘ladi);

- faqatgina video yoki multimediya fayllaridan tovushlarni olish;
- video sifatini yaxshilash: aniqlik, kontrastni o'zgartirish va yo'q qilish va hokazo;
- video va ovoz uchun juda ko'p maxsus effektlarni qo'llang;
- fayllarni turli xil video formatlarida saqlang.

Ko'pgina kompyuter foydalanuvchilari fikriga ko'ra, eng yaxshi video muharriri ularni osonlikcha tushunish va ishlatish mumkin. Videolarni tartibga solish dasturlarida aksariyat rus tilida so'zlashuvchi foydalanuvchilar uchun ichki intuitiv interfeys mavjud bo'lib, yangi foydalanuvchi ularni boshqarishi mumkin. Yangi foydalanuvchilar uchun eng yaxshi video tahrirlovchisini Windows Movie Marker deb atash mumkin.

Camtasia Studio dasturi – bu kompyuter monitori ekranidagi tasvirlarni yozib olish imkonini beruvchi juda ham qulay kuchli dastur hisoblanadi. Ushbu dastur yordamida biz ekrandagi jarayonlari oson tasvirga olishimiz, veb-kameralar orqali videoga olishimiz, PowerPoint taqdimotlarini, hamda audio yozuvlarni yaratishimiz mumkin. Dastur videoni tahrirlash imkonini beradi: turli effektlar berish, to'g'rilash, ravshanlik, ularning o'lchamlarini almashtirish, kerakli formatlarda saqlash va boshqalar.

Camtasia Studio – video darsliklar, taqdimotlar va boshqa shunga o'xshash kuzatuvchilarga namoyish etiladigan materiallar yaratish uchun mo'ljallangan. Camtasia Studio dasturida monitor ekranidagilarni video tasvirga olishdan tashqari videoni tahrirlash imkoniyati ham mavjud. Camtasia Studio dasturidan foydalanib kompyuter monitorida yuz berayogan barcha jarayonlarni osonlik bilan yozib borish mumkin. Monitor ekranidagi butun sohani yoki uning alohida ajratilgan sohasini yozib olish mumkin, shundan so'ng video va audioning turli effektlarini berishimiz mumkin bo'ladi. Monitor ekranida kuzatilayotgan jarayonlarni yozib olish uchun yetarlicha yuqori unumdorlikka ega bo'lgan kompyuter tanlansa ish unumdorligi ortadi. Camtasia Studio dasturining yana bir afzalligi shundaki, u o'zining shaxsiy TechSmit Screen Capture Codec kodekiga ega bo'lib, tasvirni kodlashtirishda yaxshi natijalarni beradi. Uning algoritmi tizimga bo'lgan ortiqcha yuklanishlarni

minimallashtiradi, shuning uchun ushbu dasturdan unumdorligi past bo'lgan kompyuterlarda ham foydalanish mumkin.

Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki hozirgi kunda ta'lim darayonida videodarslarning o'rni beqiyosdir hamda videodarslar elektron ta'lim resurslarining ajralmas qismi hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. R.Xamdamov, U.Begimqulov, N.Tayloqov. Elektron o'quv-uslubiy majmualar Qo'llanma T. "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" 2010.

2. Р.Хамдамов ва бошқалар Таълимда ахборот технологиялари Қўлланма Тошкент. "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" 2010

3. Абдурахманова, Ш. А. (2017). Развитие педагогической науки в Республике Узбекистан. *Молодой ученый*, (1), 428-430.

4. Abdurakhmanova, S. A. (2022). Individualization of professional education process on the basis of digital technologies. *World Bulletin of Social Sciences*, 8, 65-67

5. Мамаражабов О.Э "Булутли технологиялар асосида тармоқ сервисларидан фойдаланиш" KASB-HUNAR TA'LIMI Ilmiy-uslubiy, amaliy, ma'rifiy jurnal 2022-yil, 3-son б. 24-27.

6. Mamarajabov O.E. Benefits of Using Information Technology in the Education System //Vocational Education. Tashkent, 2019. No.1. P. 55-59

7. Ilyich, M. E. (2023). Big data analysis in education. *World Bulletin of Management and Law*, 23, 74-76.

8. Muratov, E. I. (2020). Improving the quality of the educational system of higher educational institutions by means of the involvement of students in the educational process with the use of analytical possibilities of neural network technologies. *Theoretical & Applied Science*, (9), 21-23.

9. Kadirbergenovna, B. L. (2019). The importance of independent education in education system. *Педагогика ва психологияда инновациялар*, (5).

10. Kadirbergenovna, B. L. (2022, February). Create 3d graphics with the hand of 3d max software. In *Conference Zone* (pp. 206-208).

11. Qizi, U. S. B. (2022). The role of video production in modern pedagogical technologies.

12. Хасанов, А. А., & Ўроқова, Ш. Б. Қ. (2021). Цифровизация образования на современном этапе развития информатизированного общества. Scientific progress, 2(1), 300-308.

13. Qizi, U. S. B. (2021). Digitization Of Education At The Present Stage Of Modern Development Of Information Society. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05), 95-103.

14. Bakiyeva, Z. (2022). Teaching the steps of creating animation to students in higher education institutions. Академические исследования в современной науке, 1(17), 226-227.

15. Bakiyeva, Z. R. (2022). Teaching computer animation to students through an electronic learning platform. Journal of Integrated Education and Research, 1(6), 26-28.

AXBOROT TEXNALOGIYALARINING TA'LIM JARAYONI SIFATINI OSHIRISHDAGI O'RNI

*O'roqova Sharofat Bahodir qizi-Nizomiy
nomidagi TDPU Axborot texnologiyalari
kafedrasida katta o'qituvchisi*

*Yo'ldoshova Zulxumor Mirkomil qizi-
Nizomiy nomidagi TDPU Axborot tizimlari
va texnologiyalari 2-bosqich talabasi*

Bugungi kunda rivojlanib kelayotgan O'zbekistonda ta'lim sohasiga ham alohida e'tibor berilmoqda. Ta'lim sohasini rivojlanishida esa axborot texnologiyalari alohida o'rin tutadi. Sezib turganingizdek faqat ma'ruzaga asoslangan dars jarayoni ham eskirib asta sekin yo'qolib bormoqda. Bunga asosiy sabab esa axborot texnologiyalarining tez sur'atda rivojlanib borishi va ommalashib ketishidir. Axborot texnologiyalari rivojlanayotgan bir paytda dars jarayoni rang-barang va turli qiziqarli metodlar bilan boyitib o'tilmasa talabalar qiziqishi va